

הכנסת
מרכז המחקר והמידע

כ"ח בסיוון תשע"ו
4 ביולי 2016

לכבוד

חבר הכנסת אברהם נגוסה

יושב-ראש ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות

שלום רב,

הנדון: גביית שכר דירה מעולים המתגוררים במרכזי קליטה

לקראת דיון בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות בנושא: דמי השכירות לעולים במרכזי הקליטה, ב-5 ביולי 2016, בדק מרכז המחקר והמידע של הכנסת את נושא שכר הדירה שמשלמים עולים חדשים המתגוררים במרכזי קליטה. יצוין כי משרד העלייה והקליטה לא השיב על פניות חוזרות ונשנות של מרכז המחקר והמידע אליו לצורך בדיקה זו, ולפי התשובה שהתקבלה, "אין לו מה להוסיף מעבר לתשובת הסוכנות היהודית"¹.

1. מרכזי הקליטה והעולים המתגוררים בהם

מהסוכנות היהודית נמסר כי במאי 2016 התגוררו 4,959 עולים ב-21 מרכזי קליטה ברחבי הארץ. יצוין כי מנתונים שנמסרו בנושא זה בעבר עולה שבאוקטובר 2014 התגוררו במרכזי קליטה 6,541 עולים חדשים². מהנתונים המעודכנים עולה כי עשרה מרכזי קליטה מופעלים ומתוחזקים על-ידי הסוכנות היהודית, מרכז אחד מופעל על-ידי משרד הבינוי והשיכון ומרכז אחד נוסף מופעל על-ידי חברת "עמידר". שאר מרכזי הקליטה מופעלים על-ידי יזמים אחרים מטעם משרד העלייה והקליטה, שלא נמסר מי הם. כאמור, משרד העלייה והקליטה לא השיב על שאלות מרכז המחקר והמידע של הכנסת בכל הקשור ליזמים, כיצד נבחרו, אילו חוזים נחתמו עמם ומה עלויות המשרד להפעלת המרכזים על-ידיהם.

ניסיונות ליצור קשר טלפוני עם כמה ממרכזי הקליטה שמפעילים יזמים מטעם משרד העלייה והקליטה, על-פי פרטי הקשר המפורסמים באתר האינטרנט של המשרד³, העלו שבחלק מהמקרים פרטי הקשר באתר המשרד אינם מעודכנים, ובמקרים אחרים מספרי הטלפון שייכים למנהלי מרכזי הקליטה, שהזדהו כעובדי הסוכנות היהודית אך סירבו להשיב על שאלות בנושא היום שמרכזי הקליטה בבעלותו.

¹ רחל גולדשמיד, מנהלת לשכת מנכ"ל משרד העלייה והקליטה, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 9 ביוני 2016.

² מהסוכנות היהודית נמסר כי בית-ברודצקי, שבעבר דווח כי הוא מרכז קליטה, הוא למעשה מרכז צעירים עירוני, ועל כן לא הועברו נתונים עליו. עוד נמסר מהסוכנות היהודית כי מרכזי הקליטה "כנען" ו"מירון", שבעבר דווח כי הם שני מרכזי קליטה נפרדים, הם למעשה מרכז קליטה אחד שבו שני מתחמים. אורלי צוקרמן, מנהלת תוכניות קליטה וחמ"ע (חבר המדינות העצמאיות, להלן: חבר המדינות), הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 14 ביוני 2016. צח בן-יהודה, [נתונים על עולים השוהים במרכזי קליטה](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 3 בנובמבר 2014.

³ משרד העלייה והקליטה, [מרכזי קליטה לעולי אתיופיה](#), תאריך כניסה: 29 ביוני 2016.

במרכזי הקליטה מתגוררים עולים מכמה וכמה מדינות מוצא; 12 ממרכזי הקליטה מיועדים לעולים יוצאי אתיופיה בלבד, ובארבעה מרכזי קליטה אחרים מתגוררים יוצאי אתיופיה עם עולים מחבר המדינות וממדינות המערב. יצוין כי באתר משרד העלייה והקליטה יש פירוט של מרכזי הקליטה המיועדים לעולי אתיופיה, אך מוזכרים בו 14 מרכזי קליטה ולא 16 כפי שנמסר מהסוכנות היהודית.⁴ מהסוכנות היהודית נמסר כי שבעה מרכזי קליטה מיועדים לעולים מחבר המדינות וממדינות המערב (שלושה מיועדים אך ורק לעולים מחבר המדינות וממדינות המערב), בשני מרכזי קליטה מתגוררים עולי תימן יחד עם עולים ממדינות אחרות ומרכז קליטה אחד מיועד לצעירים אקדמאים. מרכז הקליטה שבו מספר העולים הגדול ביותר הוא זה שבמבשרת-ציון, ומתגוררים בו 947 עולים; מרכז הקליטה שבו מספר העולים הקטן ביותר הוא "אורלי" בערד, שמתגוררים בו 29 עולים. בטבלה שלהלן מפורטים מרכזי הקליטה, מספר העולים בכל אחד מהם ומדינות המוצא שלהם.

טבלה מס' 1 – מרכזי הקליטה, מספר העולים ומקום מוצאם⁵

מרכז הקליטה	מקום בארץ	מספר העולים בשנת 2014 ⁶	מספר העולים בשנת 2016	מדינות המוצא של העולים	הגורם המפעיל
בית-קנדה	אשדוד	178	190	חבר המדינות, מדינות המערב	הסוכנות היהודית
"ברנע"	אשקלון	183	276	אתיופיה, חבר המדינות, מדינות המערב	הסוכנות היהודית
"חרוב"	באר-שבע	447	354	אתיופיה	יזם מטעם משרד העלייה והקליטה
"יעלים"	באר-שבע	437	410	תימן, חבר המדינות, מדינות המערב	הסוכנות היהודית
"נורית"	באר-שבע	219	273	אתיופיה, חבר המדינות, תימן, מדינות המערב	הסוכנות היהודית
קלישר	באר-שבע	266	146	אתיופיה	יזם מטעם משרד העלייה והקליטה
"חניתה"	חיפה	206	136	אתיופיה	יזם מטעם משרד העלייה והקליטה
בית-קנדה	ירושלים (תלפיות-מזרח)	186	188	צעירים אקדמאים ממגוון מדינות	הסוכנות היהודית
מבשרת-ציון	ירושלים	947	710	אתיופיה	יזם מטעם משרד העלייה והקליטה

⁴ משרד העלייה והקליטה, [מרכזי קליטה לעולי אתיופיה](#), תאריך כניסה: 29 ביוני 2016.

⁵ יהודה שרף, מנהל היחידה לעלייה, קליטה ומשימות מיוחדות, הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 5 ביוני 2016.

⁶ צח בן-יהודה, [נתונים על עולים השוהים במרכזי קליטה](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 3 בנובמבר 2014.

הסוכנות היהודית	חבר המדינות, מדינות המערב	261	259	כרמיאל	כרמיאל
זום מטעם משרד העלייה והקליטה	אתיופיה	93	156	מועצה אזורית גלבוע	בית-אלפא
זום מטעם משרד העלייה והקליטה	אתיופיה	66	168	מועצה אזורית גלבוע	גלבוע
הסוכנות היהודית	אתיופיה, חבר המדינות, מדינות המערב	67	437	מועצה אזורית שער-הנגב	"איבים"
משרד הבינוי והשיכון	אתיופיה	168	275	נהרייה	"תפוז"
זום מטעם משרד העלייה והקליטה	אתיופיה	29	117	ערד	"אורלי"
זום מטעם משרד העלייה והקליטה	אתיופיה	358	570	צפת	"כנען-מירון"
"עמידר"	אתיופיה	112	192	צפת	צה"ל 9
זום מטעם משרד העלייה והקליטה	אתיופיה	233	459	קיבוץ איילת-השחר	איילת-השחר
הסוכנות היהודית	אתיופיה	256	301	קריית גת	"שושנה"
הסוכנות היהודית	אתיופיה, חבר המדינות, מדינות המערב	253	259	קריית-ים	"ספיר"
הסוכנות היהודית	חבר המדינות, מדינות המערב	380	243	רעננה	רעננה
		4,959	6,541		סך הכול

לפי הטבלה, בשנת 2016 התגוררו במרכזי הקליטה בארץ כ-1,500 פחות עולים מאשר בשנת 2014.

במענה על שאלות שהפנה מרכז המחקר והמידע של הכנסת למשרד הבינוי והשיכון בנושא מרכז הקליטה "תפוז" בנהרייה, שעל-פי הדיווח הוא מופעל על-ידי, העביר משרד הבינוי והשיכון מסר מהסוכנות היהודית. שאלות הבהרה שהופנו למשרד הבינוי והשיכון בדבר אחריותו למבנים במקום לא נענו עד למועד הגשת המסמך.⁷

⁷ נראה כי משרד הבינוי והשיכון הוא הבעלים של התשתיות הפיזיות והמבנים של מרכז הקליטה "תפוז", שהסוכנות היהודית אחראית לפעילות השוטפת בו, בדומה למרכזי קליטה אחרים שאינם בבעלות הסוכנות. אורה דואק, מנהלת תחום בתי דזור לגיל הזהב, משרד הבינוי והשיכון, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 28 ביוני 2016.

2. העלויות של הפעלת מרכזי הקליטה

מהסוכנות היהודית נמסר שהעלות הממוצעת של תפעול ואחזקת מרכז קליטה שבבעלותה היא כ-1.3 מיליון דולר בשנה.⁸ מקורות המימון לכך הם כספי הסוכנות היהודית (50%), הכנסות מתשלומי שכר דירה של העולים (35%) וגיוס כספים ותרומות ייעודיים (15%). עוד נמסר מהסוכנות היהודית שבמרכזי הקליטה העולים זכאים לקבל מגוון שירותים ללא תשלום נוסף על שכר הדירה, ובכלל זה סיוע צוות מקצועי במימון זכויות, סיוע ברווחה, פעילויות חינוכיות, חברתיות ותרבותיות, וכן הכוונה וייעוץ אישיים או קבוצתיים.⁹ יובהר כי למרכז המחקר והמידע של הכנסת אין נתונים על הבדלים בעלויות התפעול והאחזקה בין מרכזי קליטה שיש בהם תפוסה נמוכה של עולים ובין מרכזי קליטה שהתפוסה בהם גבוהה.

בתקציב הפעילות השוטפת לשנת 2015 דיווחה הסוכנות היהודית כי עלות מרכזי הקליטה בתקציב של אותה שנה היה כ-35 מיליון דולר.¹⁰

בהיעדר מענה ממשרד העלייה והקליטה בדבר תקציבו להפעלת מרכזי קליטה, נבדקו קובצי הצעות תקציב המדינה שמשרד האוצר מפרסם, ובהם נמצא המידע שלהלן:¹¹

- **שכירת מקבצי דיור¹² ומרכזי קליטה** (תקנה תקציבית מס' 01-12-30) – התקציב המאושר נטו של משרד העלייה והקליטה לתקנה זו בשנת 2015 היה 422 מיליון ש"ח, והתקציב המקורי נטו לשנת 2016 הוא כ-420 מיליון ש"ח.¹³ אין בידנו נתונים על האופן שבו סכום זה מתחלק בין שכירת מקבצי דיור לבין שכירת מרכזי הקליטה.
- **הפעלת מרכזי קליטה לעולי אתיופיה** (תקנה תקציבית מס' 02-12-30) – התקציב המאושר נטו של משרד העלייה והקליטה לתקנה זו בשנת 2015 היה כ-120 מיליון ש"ח, והתקציב המקורי נטו לשנת 2016 הוא כ-51 מיליון ש"ח.
- **הפעלת גני-ילדים ומעונות לילדים במרכזי קליטה לעולי אתיופיה** (תקנה תקציבית מס' 01-12-30) – התקציב המקורי נטו לשנת 2016 של משרד העלייה והקליטה לתקנה זו הוא 10 מיליון ש"ח.
- **רכישת ציוד לעולי אתיופיה המגיעים למרכזי קליטה לפי הסכם עם הסוכנות היהודית** (תקנה תקציבית מס' 03-12-30) – התקציב המקורי נטו לשנת 2016 של משרד העלייה והקליטה לתקנה זו היה 5 מיליון ש"ח.

⁸ כ-5 מיליון ש"ח, על-פי השער היציג של הדולר ב-1 ביולי 2016: 3.844:1. [בנק ישראל](#), תאריך כניסה: 3 ביולי 2016.

⁹ יהודה שרף, מנהל היחידה לעלייה, קליטה ומשימות מיוחדות, הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 5 ביוני 2016.

¹⁰ כ-134.54 מיליון ש"ח, על-פי השער היציג של הדולר ב-1 ביולי 2016: 3.844:1. [בנק ישראל](#), תאריך כניסה: 3 ביולי 2016; הסוכנות היהודית לארץ-ישראל, [תקציב פעילות שוטפת 2015](#), תאריך כניסה: 26 ביוני 2016.

¹¹ מאגרי המידע הממשלתיים, [תקציב מקורי ומאושר לשנת 2015](#), [תקציב מקורי לשנת 2016](#), תאריך כניסה: 27 ביוני 2016.

¹² מקבצי דיור מוגן הם חלק מהדיור הציבורי ומיועדים לקשישים שנמצאו זכאים למגורים בהם. מקבצי הדיור המוגן הם באחריות משותפת של משרד העלייה והקליטה ושל משרד הבינוי והשיכון.

¹³ **התקציב המקורי** הוא התקציב שאושר בכנסת במסגרת חוק התקציב. ייתכנו הבדלים בין הצעת התקציב לבין התקציב שיאושר בכנסת בסופו של דבר. **התקציב המאושר או התקציב על שינויו** הוא התקציב בסוף השנה, הכולל את השינויים שנעשו בו במהלך השנה. אליעזר שוורץ, [מונחן לביאור מושגי התקציב](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 2 בספטמבר 2015.

מהסוכנות היהודית נמסר שעולי אתיופיה נקלטים במרכזי הקליטה שאחזקתם ממומנת על-ידי משרד העלייה והקליטה, וסכום הסבסוד של שכר הדירה לעולי אתיופיה נקבע על-ידי משרד זה. בהיעדר מענה ממשרד העלייה והקליטה, אין בידנו נתונים על שיעור הסבסוד, אולם מנתונים בהצעת תקציב המדינה לשנים 2015-2016 עולה **שההטבה הגלומה במגורים במרכז קליטה היא בסך כ-750 ש"ח לחודש לאדם בממוצע**, וכי מרכזי הקליטה בישראל מציעים הסדר מגורים מסובסד לכ-9,000 עולים.¹⁴

3. שכר הדירה שעולים משלמים במרכזי הקליטה

מהסוכנות היהודית נמסר כי שכר הדירה שעולים משלמים במרכז קליטה נקבע בנוהל של הסוכנות היהודית. לבקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת העבירה הסוכנות היהודית את נוהל מס' 1.4.16 שלה, "תשלומי שכ"ד במרכזי קליטה", שעודכן ב-9 במאי 2016, כשלושה שבועות לאחר פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת לסוכנות היהודית בנושא זה.¹⁵

מהנוהל עולה שגודל הדירה שבה יגורו עולים במרכז הקליטה ייקבע על-פי מספר הנפשות בכל בית-אב, לפי הפירוט שלהלן בטבלה מס' 2.

טבלה מס' 2 – גודל הדירה במרכז הקליטה לפי מספר הנפשות לכל בית-אב	
מספר הנפשות בבית-האב	גודל הדירה במרכז הקליטה
2-1	דירת חדר
3-2	2-1 חדרים
5-3	3-2 חדרים
5 ומעלה	3 חדרים או תוספת דירה כפי שייקבע

עוד עולה מהנוהל כי שכר הדירה במרכזי קליטה לא יעלה על 40% מסל הקליטה החודשי על-פי ההרכב המשפחתי של העולים הגרים בדירה. עוד נקבע כי שכר הדירה ייקבע על-פי ערך השוק של דירות באזור מרכז הקליטה. כך, למשל, בעבור מרכזי קליטה באזור המרכז ייקבע ערך השוק לפי המקובל באזור אשדוד ובאזור רעננה, ובעבור מרכזי קליטה באזורי הפריפריה הוא ייקבע לפי המקובל באזורי כרמיאל, קריית-ים, אשקלון ובאר-שבע. כמו כן מובהר בנוהל ששכר הדירה לא יעלה על 50% מגובה שכר הדירה בערך השוק באזור, והמונח "ערך השוק" מוגדר: מחירון ממוצע של דירות באותו אזור לפי "מתווכים, יד 2".

¹⁴ הנתונים מוצגים כחלק מההצעה לחישוב מדד עוני נוסף הכולל זקיפת הערך של הטבות והנחות כספיות הניתנות באמצעות השירותים הממשלתיים. משרד האוצר, [הצעת תקציב המדינה לשנת 2015-2016](#), אוגוסט 2015.

¹⁵ יהודה שרף, מנהל היחידה לעלייה, קליטה ומשימות מיוחדות, הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 5 ביוני 2016. אורלי צוקרמן, מנהלת תוכניות קליטה וחבר המדינות, הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 14 ביוני 2016.

מהסוכנות היהודית נמסרו הנתונים שלהלן על שכר הדירה שעולים משלמים בפועל במרכזי הקליטה :

טבלה מס' 3 – שכר דירה חודשי שעולי מדינות המערב, חבר המדינות ותימן משלמים במרכזי קליטה ¹⁶		
מרכז הקליטה	עולי מדינות המערב וחבר המדינות	עולי תימן
"איבים" (מועצה אזורית שער-הנגב)	יחיד – 750 ש"ח דירה – 3,000 ש"ח (במרכז יש דירות של 4 חדרים בלבד) (כולל הוצאות)	
בית-קנדה (אשדוד)	2 חדרים – 1,650 ש"ח 3 חדרים – 1,950 ש"ח (כולל הוצאות)	
בית-קנדה (ירושלים)	עלות התוכנית לצעיר לחמישה חודשים היא 7,200 ש"ח (כולל שכר דירה, כלכלה ותוכנית הכוון)	
"ברנע" (אשקלון)	יחיד – 600 ש"ח 2 חדרים – 1,400 ש"ח 3 חדרים – 1,600 ש"ח (לא כולל הוצאות)	
"יעלים" (באר-שבע)	יחיד – 650 ש"ח 2 חדרים – 1,400 ש"ח 3 חדרים – 1,600 ש"ח (לא כולל הוצאות)	בשנה הראשונה – 500 ש"ח מהשנה השנייה משלמים כשאר העולים
כרמיאל	יחיד – 800 ש"ח 2 חדרים – 1,400 ש"ח 3 חדרים – 1,600 ש"ח (כולל הוצאות)	
"נורית" (באר-שבע)	יחיד – 750 ש"ח 2 חדרים – 1,400 ש"ח 3 חדרים – 1,600 ש"ח (לא כולל הוצאות)	בשנה הראשונה – 500 ש"ח מהשנה השנייה משלמים כשאר העולים
"ספיר" (קריית-ים)	יחיד – 1,150 ש"ח 2 חדרים – 1,400 ש"ח 3 חדרים – 1,600 ש"ח (כולל הוצאות)	
רעננה	יחיד – 800 ש"ח 2 חדרים – 2,200 ש"ח 3 חדרים – 2,600 ש"ח (כולל הוצאות)	

¹⁶ יהודה שרף, מנהל היחידה לעלייה, קליטה ומשימות מיוחדות, הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 5 ביוני 2016.

לפי הטבלה, עולים יחידים ממדינות המערב ומחבר המדינות משלמים 600–800 ש"ח לחודש כשכר דירה במרכזי הקליטה, פרט למרכז הקליטה "ספיר", שבו שכר הדירה הוא 1,150 ש"ח לחודש. משפחות המתגוררות בדירות שני חדרים משלמות כ-1,400 ש"ח לחודש, ובמרכז הקליטה בית-קנדה באשדוד – כ-1,650 ש"ח. משפחות המתגוררות בדירות שלושה חדרים משלמות ברוב מרכזי הקליטה כ-1,600 ש"ח לחודש; בבית-קנדה באשדוד הן משלמות 1,950 ש"ח, וברעננה – 2,600 ש"ח.

עולי תימן משלמים בשנתם הראשונה במרכז הקליטה 500 ש"ח לחודש, סכום שנקבע גם בנוהל תשלומי שכ"ד במרכזי קליטה שהוזכר לעיל. מהשנה השנייה הם משלמים שכר דירה כמו עולים אחרים באותו מרכז קליטה.¹⁷

לפי הסוכנות היהודית, שכר הדירה שעולי אתיופיה משלמים במרכזי הקליטה נקבע על-פי טבלה ייחודית עבורם, המבוססת על הנחיית משרד העלייה והקליטה. כפי שצוין, הנחיה זו לא נמסרה למרכז המחקר והמידע של הכנסת על-ידי משרד העלייה והקליטה, והיא גם לא נמצאה באתר האינטרנט שלו. בטבלה שלהלן מפורט שכר הדירה שעולי אתיופיה משלמים במרכזי הקליטה לפי הסוכנות היהודית. יוזכר שרוב עולי אתיופיה מתגוררים במרכזי קליטה שבבעלות יזם מטעם משרד העלייה והקליטה.¹⁸

טבלה מס' 4 – שכר דירה חודשי שעולי אתיופיה משלמים במרכזי הקליטה (בש"ח) ¹⁹			
מס' החדרים בדירה	שכר הדירה בשנה הראשונה	שכר הדירה בשנה השנייה עד 18 חודשים	שכר הדירה מעל 18 חודשים
חדר 1	225	325	425
2 חדרים	275	400	525
3 חדרים	325	475	625
4 חדרים	375	550	725
5 חדרים	400	575	775
יחיד	110	350	500
קשיש	100	200	200
זוגות קשישים	200	200	200

¹⁷ מהסוכנות נמסר כי היא נותנת לעולי תימן מענק פליטים חד-פעמי בסך 6,000 ש"ח ליחיד, 11,000 ש"ח לזוג ו-15,000 ש"ח למשפחה. עולי תימן מקבלים גם מענק יציאה ממרכז הקליטה לדויר קבע בתרומה ייעודית בסך 2,500 דולר ליחיד ו-10,000 דולר למשפחה, כלומר כ-9,600 ש"ח ליחיד וכ-38,400 ש"ח למשפחה, על-פי השער היציג של הדולר ב-1 ביולי 2016: 3.844. בנק ישראל, תאריך כניסה: 3 ביולי 2016; יהודה שרף, מנהל היחידה לעלייה, קליטה ומשימות מיוחדות, הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 5 ביוני 2016; אורלי צוקרמן, מנהלת תוכניות קליטה וחבר המדינות, הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שיחת טלפון, 14 ביוני 2016.

¹⁸ לאחר הדיון בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות התקבלה הבהרה מהסוכנות היהודית ולפיה במרכז קליטה צה"ל 9 (צפת), המופעל על-ידי "עמידר", תעריפי שכר הדירה נקבעים באמצעות תוכנה ממוחשבת פנימית של חברת "עמידר", על בסיס כמה קריטריונים, ובהם: מספר וגיל הנפשות ביחידה המשפחתית וממוצע ההכנסה של היחידה המשפחתית. סוני זינגר, מנהלת אגף הקליטה ופריקט אתיופיה, הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 11 ביולי 2016.

¹⁹ יובהר כי שכר הדירה הוא ליחידה משפחתית בהתאם לגודל הדירה ומשך הזמן שבה אותה יחידה משפחתית מתגוררת במרכז הקליטה. לדוגמה, יחידה משפחתית בת שלוש נפשות המתגוררת בדירת שני חדרים תשלם את אותו סכום (275 ש"ח בשנה הראשונה) כמו יחידה משפחתית בת ארבע נפשות המתגוררת בדירת שני חדרים. יהודה שרף, מנהל היחידה לעלייה, קליטה ומשימות מיוחדות, הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 5 ביוני 2016; אורה דואק, מנהלת תחום בתי דויר לגיל הזהב, משרד הבינוי והשיכון, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 28 ביוני 2016; סוני זינגר, הנ"ל, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 30 ביוני 2016.

במרכזי הקליטה המעורבים, שמתגוררים בהם עולים מאתיופיה וממדינות אחרות, והם בבעלות הסוכנות היהודית, ובהם "ספיר" בקריית-ים, "נורית" בבאר-שבע, "איבים" במועצה אזורית שער-הנגב ו"ברנע" באשקלון, יוצאי אתיופיה משלמים את הסכומים המפורטים בטבלה 4 ועולים משאר המדינות משלמים שכר דירה כמפורט לעיל בטבלה מס' 3.

כאמור, במענה על פניית מרכז המחקר והמידע למשרד הבינוי והשיכון בשאלות על מרכזי הקליטה "תפוז" בנהרייה, המיועד לעולים מאתיופיה, התקבלה תשובה חתומה על-ידי הסוכנות היהודית, שלפיה **שכר הדירה המקובל בכל מרכזי הקליטה שבבעלות הסוכנות אינו כולל תשלומי מים וחשמל, שעליהם העולים משלמים בנפרד על-פי הצריכה האישית, ובחלק ממרכזי הקליטה אין חיבור לגז, כמו למשל מרכז קליטה "תפוז" בנהרייה. עוד צוין בתשובה כי "הארנונה משולמת על-ידי תקציב משרד העלייה והקליטה בהנחה של 50% לכל המרכז". כיוון שכאמור לא התקבל מענה ממשרד העלייה והקליטה על תקציבו המוקדש למרכזי הקליטה, אין בידנו נתונים על תשלום הארנונה שלו.**²⁰

מהסוכנות היהודית נמסר שעולים המתגוררים במרכזי הקליטה שבבעלותה משלמים שכר דירה בהוראת קבע לטובת חברת "עידוד".²¹ חברה זו היא חברה-בת של הסוכנות היהודית הפועלת לניהול ולגביית הלוואות שניתנו על-ידי הסוכנות היהודית. בין תחומי פעילותה גבייה ומתן שירות בתחום שכר הדירה של עולים במרכזי קליטה.²² עוד נמסר מהסוכנות כי היא פונה לעולים שפגה זכאותם לדיוור במרכזי קליטה או שהפסיקו לשלם את שכר הדירה באמצעות "נוהל פיננסי" (פירוט להלן). טרם פינוי הסוכנות בודקת עם העולה את הסיבות לאי-תשלום ומציעה אפשרות של פריסת חובות. פינוי עולה ממרכז קליטה נעשה במקרים של עולים ותיקים שצברו חובות כבדים ואינם משתפים פעולה עם הסוכנות כדי להגיע להסדר.²³ כפי שצוין, משיחות טלפון שקיים מרכז המחקר והמידע של הכנסת עם כמה ממרכזי קליטה שבבעלות יזמים פרטיים עולה שבמרכזי קליטה אלו היזם הוא הגורם האחראי למבנים ולתשתיות שבמרכזי הקליטה, והוא גם הגורם האחראי לגביית שכר הדירה מהעולים המתגוררים בו. לפיכך, במקרים שעולה צובר חוב בגין שכר דירה, היזם הוא הגורם שעשוי להפעיל אמצעי גבייה.

לבקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת התקבל מהסוכנות היהודית "נוהל פינוי עולים ממרכזי הקליטה לאתיופיים שבטיפול הסוכנות היהודית", המבהיר מהם הצעדים שיש "לנקוט בעניינם של עולים שסיימו את תקופת זכאותם לשהות במרכזי קליטה או שמבוקש להביא את שהותם לסיומה". הנוהל חל על כלל מרכזי הקליטה, אך לפי הנוהל במרכז קליטה של יזם מטעם המשרד לקליטת העלייה האחראי לאכלוס הדירות, הפינוי ייעשה באמצעות היזם בלבד, באישור המשרד. על-פי הנוהל, שלושה חודשים לפני סיום התקופה שבה עולה רשאי לגור במרכז קליטה יזמן אותו מנהל המרכז לפגישה. חודשיים לפני סיום התקופה ישלח מנהל המרכז לעולה מכתב בעברית ובתרגום לשפתו, ובו יזכיר לעולה שתקופת מגוריו במרכז עומדת להסתיים. במקרה של עולה שמרכז קליטה מבקש לבטל את הרשות שניתנה לו להתגורר ביחידת הדיוור עוד טרם סיום התקופה שעליה חתם במועד כניסתו ליחידת הדיוור, ישלח מנהל המרכז את המכתב 30 יום לפני המועד שבו העולה מתבקש לעזוב את מרכז קליטה. לאחר סיום

²⁰ אורה דואק, מנהלת תחום בתי דיוור לגיל הזהב, משרד הבינוי והשיכון, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 28 ביוני 2016.

²¹ יהודה שרף, מנהל היחידה לעלייה, קליטה ומשימות מיוחדות, הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 5 ביוני 2016.

²² הסוכנות היהודית לארץ-ישראל, חברת "עידוד", תאריך כניסה: 29 ביוני 2016.

²³ יהודה שרף, מנהל היחידה לעלייה, קליטה ומשימות מיוחדות, הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 5 ביוני 2016.

התקופה שבה העולה רשאי לגור במרכז, במקרה שהעולה לא התפנה, יפנה מנהל מרכז הקליטה למנהל האזור בבקשה שיפתח בהליך משפטי לפינוי העולה.²⁴

מבדיקה שערכה האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה לבקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת עולה כי שכר הדירה שנגבה מעולי אתיופיה הוא כמפורט בטבלה מס' 4, פרט למרכז הקליטה במבשרת-ציון, שבו העולים משלמים 350 ש"ח לדירה ללא תלות בגודל הדירה או בגודל המשפחה. נוסף על כך נמסר מהאגודה כי בחלק מהמקרים כמה עולים מתגוררים באותה דירה, או באותו חדר בדירה, וכל אחד מהם נדרש לשלם את אותו סכום, 350 ש"ח או 500 ש"ח.²⁵

בכבוד רב,

צח בן-יהודה
רכז מחקר ומידע

אישור: אורי טל-ספירו, ראש תחום שירותי מידע

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

²⁴ יהודה שרף, מנהל היחידה לעלייה, קליטה ומשימות מיוחדות, הסוכנות היהודית, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 5 ביוני 2016.

²⁵ זיוה מקונן-דגו, האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 27 ביוני 2016.

